

Prof. Tuula Linna

Lausunto

Arviomuistio pikaluottosääntelyn kehittämisvaihtoehtoista

17.2.2017, OM 16/41/2016

Pyydettyinä lausuntona totean kunnioittaen seuraavaa.

1. Yleistä

Yleishuomiona on se, että pikavippejä koskevia, nykyistä huomattavasti kovempia toimia olisi tullut tehdä jo aikoja sitten, viimeistään ministeri Braxin aikana. Koko ajan lainsäädäntökoneisto on laahannut perässä, ja seurauksena on ollut nuorten velkaantuminen, jonka seurauksia on enää vaikea korjata.

Järjestelmä on joutunut suoranaiseen ristiriitaan myös perusoikeusjärjestelmän kanssa, kuten Pekka Lämsineva on kirjoituksissaan osoittanut. On nähtävissä tiettyä lapsenuskaisuutta siinä, miten on aliarvioitu markkinoiden kekseliäisyys kiertää kulloinkin voimassa olevat säännökset. Kaikki toimet ennen korkokattoa olivat lähestulkoon näpertelyä, kuten luottojen yöaikapanna.

Oli myös ennakoitavissa, että 2 000 euron raja johtaa vain siihen, että velkaantuminen laajentumisen sijasta syvenee. Nyt on siis otettava kaikki sellaiset keinot käyttöön, joilla voidaan ennakoida voitavan vaikuttaa velkaantumiskehityksen pysäyttämiseksi.

Kovasti toivoisin, että samalla kun pikavippiongelmaa korjataan kieltoja sisältävillä normeilla, sosiaalista luototusta kehitetään. On selvää, että osa pikavipeistä on käytetty sinällään tarpeelliseen peruskulutukseen. Markkinoille tulisikin saada turvallisia pienluottomahdollisuuksia.

2. Korkokatto ja luottokustannukset

Kannatan sitä, että korkokatto koskee jatkossa kaikkia kuluttajaluottoja.

Yksi mahdollisuus, jota kannatta selvittää, olisi se, että erikseen on raja luoton korolle, esimerkiksi portaittain pienentyvänä luoton määrään suhteutettuna (esim. 30 %, 20 % jne).

Lisäksi erilaisten kulujen, maksujen ja kaikkien muiden – millä nimikkeellä ovatkaan – kuluttajalle koituvien kustannusten yhteismäärä ei saisi ylittää tiettyä absoluuttista ja kiinteää määrää. Suurissa luotoissa määrä voi olla hieman korkeampi, koska selvittelyä vaaditaan enemmän. Uskoisin, että hyvinkin on löydettävissä euromäärä sille kustannukselle, joka luotonantajalle aiheutuu luottokelpoisuuden tarkistamisesta, toimistokuluista ja vastaavista eristä. En ole loppuun saakka pystynyt analysoimaan absoluuttisen kulutuksen vaikutusta, mutta mielestäni tämäkin vaihtoehto olisi aiheellista selvittää.

Jos kulujen määrä sidotaan luottorajaan, käy taas niin, että luottorajaksi sovitaan esimerkiksi 5 000 euroa ja luotonantaja perii sen mukaiset kulut, vaikka nostettaisiin 200 euroa. Nyt ei saa enää jättää porsaanreikiä sääntelyyn.

Lisäksi pitäisi olla jokin yläraja, jonka jälkeen kuluja ei saa periä saman luoton osittaisesta nostamisesta. Jos ajatellaan, että kokonaisluotto on 5 000 euroa ja se nostetaan 20 erässä, muodostuu kokonaisuudesta hyvin kulupainotteinen. Systeemi voisi olla hieman samantyyppinen kuin perintäkuluissa.

Lisäksi voidaan säätää, että korko ja kiinteä luottokustannus eivät yhdessä saa ylittää tiettyä rajaa (vastaisi todellisen vuosikoron käsitettä). Seurauksena tosin olisi se, että järjestelmästä tulee monimutkainen.

3. Kohtuuttomat sopimusehdot

Ei ole perusteltua, että kohtuuton sopimusehto hyväksytään edes osittain. Elinkeinonharjoittaja saa kantaa koko riskin siitä, että sopimusehto on kohtuuton.

Jos kuluttajaluoton korkokatto ylittyy summaarisessa haastehakemuksessa, korkovaatimus yksinkertaisesti hylätään. Sitä ei pidä jättää tutkimatta, koska silloin avataan mahdollisuus uuteen prosessiin. Kohtuuton korkovaatimus tulee siis hylätä oikeusvoimavaikutuksellisesti yksipuolisella tuomiolla.

Kaikki korkokaton valvomiseksi tarpeelliset tiedot tulee merkitä summaariseen haastehakemukseen. Haastehakemuksen kaava tulisi vahvistaa sähköistä kanteen vireillepanoa varten samassa yhteydessä kun summaariset velkomusasiat (tai ehkä laajemmin summaariset riita-asiat) keskitetään osalle käräjäoikeuksista.

Olen ymmärtänyt, että tarkoitus on siirtyä hyvin kattavaan sähköiseen asiointiin summaarisissa asioissa, jolloin asiakirjojen liittäminen ei ole mahdollista tai ainakaan suotavaa suppeisiin haastehakemuksiin.

Näin ollen sähköisen asiointin ja järjestelmän virtaviivaistamisen kanssa olisi ristiriitaista, jos kuluttajasopimuksia toimitettaisiin sähköpostin liitteenä tai skannattuna. Tältä osin puheena olevat LAVO:n kaksi hanketta tulee koordinoita huolellisesti keskenään.

4. Vertaislainat

Kannatan sääntelyn ulottamista myös vertaislainoihin, koska tämän vuoden alusta vertaislainat on jo joka tapauksessa rinnastettu kuluttajaluottoihin.

On tosin huomattava, etteivät vertaislainat ole yhteneväinen käsite, vaan kirjo on suuri – alkaen siitä, että yksityishenkilöille tarjotaan pelkkä tekninen alusta solmia luottosopimuksia aina siihen, että alustantarjoaja toimii rahoituslaitoksen tapaan. Viimeksi mainituissa tapauksissa alustantarjoaja valitsee asiakkaat kummassakin päässä ja lainan osapuolet jäävät anonyymeiksi. Tällaisessa tapauksessa varat ovat sekoittuneet alustalla yhdeksi rahoitusmassaksi, jossa lainanantajan asema muistuttaa lähinnä sijoittajaa.

On kuitenkin nähtävissä, että jos vertaislainat jätetään ulkopuolelle, markkinat ryhtyvät seuraavaksi etsimään kasvupotentiaalia siltä puolelta. On pienempi paha, että tämä jakamistalouden uusi muoto

kärsii niissä tapauksissa, että kyseessä on aidosti yksityisten välisestä toiminnasta kuin se, että ilmiötä ryhdytään käyttämään lainkiertämistarkoituksiin.

Helsingissä 10.3.2017

Tuula Linna

Prosessioikeuden professori